

egyesületet így most a sovinizmus fenyegeti. Ez semmikép' sem közömbös a szlovenszkói magyar képzőművészetre. A sovén szellem esetleges eluralkodása csak újabb akadályokat gördít — a csak emlegetésből és kevés eredményből már-már üres frázissá süllyedő — szlav-magyar kulturközeledés elé. Érdekes különben, hogy ép' a képzőművészet, vagyis az a művészeti ág, melyben a közeledésnek még csak formai nehézsége sincsenek — mint például az irodalom esetében a nyelvismeret hiánya — tizennyolc év után sem mutat fel semmi konkrét eredményt ezen a téren.

A SSVU világnézetileg a szlovák néppárthoz, Hlinkához közelálló művészeket csoportosította, világnézetüknek megfelelő színvonalon. Más szellemben, hasonló összefüggések közt csoportosult a SSV. Ide tartozik megemlíteni, hogy pár évvel ezelőtt, az említett szlovák művészeti csoportok kezdeményezéséből indult ki az ugynevezett *Umleoká Rada*, az országos művészeti tanács megteremtésének gondolata. Ez a művészeti tanács, össz-szlovenszkói érdekvédelmi szervezetnek készült, nemzetiségi és világnézeti különbség nélkül, minden művészeti egyesület bevonásával. Pár hónappal ezelőtt a helyes elképzelés és szükséges kezdeményezés másodszer vezett el jórészt személyi harcokban.

A németek jelentőség szempontjából alig említhető csoportjukkal, a *Kunstverein*-ben tömörültek, a magyarokkal együtt. Érdekes, hogy amikor a regresszív befolyás alatt álló heinleinisták minden létező kulturszervezetet kisajátítottak Csehszlovákiában, a régi hagyományokkal rendelkező *Kunstverein* teljes mértékben távol tartotta magát a heinleinista befolyástól. Sőt, ha tevékenységét az utolsó időkben a helyiségében rendezett kállitások szelleméből ítelnénk meg, úgy haladó irányba toldásáról beszélhetnénk. Tévedés volna azonban csak a külső látszat után itélni, hisz vezetőségében nem találjuk meg sem a német, sem a magyar haladó művészeket.

A csehszlovákiai Magy. Tud. Irodalmi és Művészeti Társaság, vagy népszerű nevén a *Masaryk Akadémia* tagjai között találjuk még meg a magyar művészeket. Az Akadémia művészeti osztályán körülbelül ugyanazok foglalnak helyet, akik a *Kunstverein*-ben. Tulajdonképpen az Akadémia hivatása volna a szlovenszkói magyar művészek szervezeti kérdéseinek a megoldása s a magyar művészek tevékenységének támogatása, mert ezen kívül kimondottan magyar művészeti társaság Szlovenszkon nincs. A társaság mai szervezeti formái között azonban legnagyobb részt úgy anyagilag, mint szellemileg az önadminisztrálás problémájával küzdök. A szlovenszkói magyar képzőművészet szervezeti kérdéseivel érintkezési felülete a lehető legminimálisabb, sőt mondhatni: semmi. Eddig szokásos évi tagkiállítása is elmaradt, pedig a képzőművészettel szinte csak ez az egyetlen tevékeny kapcsolata a Társaságnak.

Ez volna röviden a szlovenszkói képzőművészet szervezeti kérdésének képe a centrumban, Pozsonyban.

Vidéken, Komáromban a Jókai Egyesület Szépművészeti Osztályában, a J. E. Sz. O.-ban, Kassán a Kelet-szlovenszkói Múzeum körül csoportosultak a művészek adottságaikhoz mérten, provinciális keretek között.

(Lőrincz Gyula)

TRANSZILVANIAI DOLGOK. Jancsó Elemér a *Láthatár* című Budapestben megjelenő folyóiratban tanulmányt irt *A transzilvániai tudományos élet-ről*. A kérdés megérdemelné, hogy az egész közleményt ismer-tessük, mert hisz oly kevés szó esik a nehéz sorú és a népszerűségből ki-rekesztett tudományos munkálkodásokról, hogy egyszer ha alkalom nyi-

lik beszélni róluk, meg kellene ragadni ezt az alkalmat. Jancsó Elemér tanulmánya azonban kitér a *Korunk* tevékenységére is, — el kell itt nyomban ismernünk, hogy cikke tárgyához méltó tárgyilagossá mértéktartással — és így az általános ismerkedés és véleménynyilvánítás helyett a *Korunk* dolgáról kell ezen a helyen beszélnünk.

A tanulmány így ír a *Korunk*król:

„A háború utáni transzilvániai magyar tudományos élet e második korszakában indul meg 1926-ban Transzilvánia egyetlen magyar nyelvű társadalomtudományi folyóirata: a *Korunk*. Ma a *Korunk* a Helikkonál együtt tizedik (tévedés, a *Korunk* tizenkettedik) évfolyamába lépett. Megindítója Dienes Jenő (tévedés, Dienes László) az akkoriban megszűnt *Napkelet* helyébe akart az akkor még Transzilvániában nagyon erős polgári radikális rétegek számára orgánumot teremteni... Nagy hibája, hogy transzilvániai dolgokkal csak ritkán és inkább ujabban foglalkozik, de ez a munkatársak hiányával magyarázható. Szerkesztője, Gaál Gábor igyekszik a lapot nemcsak Transzilvánia, de a határokon is túl élő magyar társadalomtudományi kutatások orgánumává fejleszteni. A *Korunk* *merov irodalompolitikai elzárkózottságának tulajdonítható, hogy a transzilvániai irodalommal szemben világnézeti okokból nem tudott felmelegedni*, holott erre az általános kisebbségi helyzet módot nyújtott volna. Mindenesetre nem egy irodalmi és világnézeti kérdés megvilágítására adott alkalmat a *Korunk* és az általa képviselt harcok irodalomkritika. A transzilvániai magyarság és tudományos törekvéseink érdekében állana, ha a ma már meddő világnézeti harcok és viták helyett egy elvi realista programban egyesülnének a tudományunk és irodalmunk szabadságáért küzdő irodalmi és tudományos kisebbségi folyóiratok. Az egymással szembeni küzdelem és a külön csoportokba fejlődés sem a lapoknak, sem a gazdasági válságban vergődő kisebbségünknek nem válik hasznára.“

„Az igazság leszögezése azt kívánja, hogyha a rövideg miatt... tudományos műveinek és íróinak felsorolásától el is kell tekintenünk, mégis hangoztatnunk kell, hogy európai látókör és tudományos felkészültség tekintetében... a marxista transzilvániai tudósok között sok kiváló és értékes embert találunk.“

Mindazt, ami elismerés ebben a közleményben, legfeljebb, ha köszönettel nyugtázzhatja a *Korunk* és nyugtázzhatják azok, akiket illet, arról azonban jó volna beszélni ezuttal is, hogy mit perhorreszkál a *Korunk*nál Jancsó Elemér. Hibáztatja elsősorban, hogy a folyóirat „transzilvániai dolgokkal csak ritkán és inkább ujabban foglalkozik“, de mindjárt talál mentséget is a munkatársak hiányában. Kétségtelenül van valami igazság abban, hogy mulasztások terhelik a szerkesztést. Legyen szabad azonban Vergiliust idézni: „Tantae molis erat“. Oly nehéz volt... Nem éppen azért, mert hiányzottak az errevaló munkatársak, hiszen vannak még bírák... bocsánat, bírálók Transzilvániában is. De olykor az ember szívesebben nem beszél, mint bírál, mert „az egymással szembeni küzdelem... kisebbségünknek nem válik hasznára.“ Talán ez volt a legnehezebb, ezzel a hallgatással beszédessé tenni a néma bírálatot és minden másnak, ami nem éppen transzilvániai, bírálatával hatni igyekezni — sebek osztogatása nélkül is — a transzilvániai irodalmi és tudományos életre. Való igaz, hogy a történelmi materialista világnézet szemszögében az idealisztikus életbölcseleten épülő alkotások egy távoli világ hidegségével hatnak, tehát felmelegedni irántuk vajmi nehéz, ha csak nem anynyi költői tűz lobog bennük, mint pl. Tamási első Ábel kötetében, de irodalompolitikai elzárkózásról beszélni mégsem lehet. Transzilvánia új irodalmának első szakasza immár lezárult, ez az irodalom már nem a bi-

zonytalanságban tapogatózik, a korszellem divatossá és népszerűvé tette Transzilvánia határain túl is, érthető tehát, ha a Korunk ujabban úgy érzi, hogy alkalmazhatja a maga mértékét anélkül, hogy bántó ridegségnek hatna tárgyilagosságra való törekvése és szeretettelenségnek a maga sajátos irodalomszemléletének módja. Ami a transzilvániai irodalom serdülő ifjúsága idején meggondolásra ösztökélt és elnézésre, sőt hallgatásra intett, ma immár az erőteljes fejlődés korszakában már bírálatra és szókimondásra kötelez. Jancsó Elemér lojálisan elismeri, hogy a multban a Korunk és az általa képviselt irodalomkritika nem egy irodalmi és világnézeti kérdés megvilágítására adott alkalmat. Éppen ezért nem értjük, mért tartja ma már meddőnek a világnézeti vitákat és akarja egyesíteni egy elvi realista programban a tudományunk és irodalmunk szabadságáért küzdő irodalmi és tudományos folyóiratokat. Nem felelet erre, hogy a külön csoportokba fejlődés árt a kisebbségi érdekeknek. Jancsó maga állítja, hogy a szembenálló vélemények kapcsán nem egy kérdést sikerült tisztázni. A közös akol aligha lett volna jó erre a multban, de nem hisszük, hogy jó volna hozzá a jövőben. A tudomány és az irodalom szabadságáért való küzdelem azt is jelenti, hogy a közös célért harcoló csoportok megőrizték a maguk gondolat- és lelkiismereti szabadságukat, mert csak a szellemi függetlenség hitében lehet nagy eszményekért sikerrel cselekedni.

Jancsó Elemér tanulmánya, mint fentebb már idéztük, utal arra is, hogy Gaál Gábor igyekszik a Korunkat nemcsak Transzilvánia, de a határokon kívül élő magyar társadalomtudományi kutatások közlönyévé is fejleszteni. Nem hisszük, hogy ez a szándék és tágabb tartalmi keret kevésbé tenné transzilvániaivá ezt a folyóiratot. Egy ország irodalma aligha merülhet ki regionális ábrázolásban és ha elsőrangúan fontos is, hogy népi és nemzeti kulturájából a maga legsajátabb és legsajátosabb értékeit kitermelje, ép' annyira szükséges, hogy az egész társadalomról valóságos képet nyújtson és a külvilág kulturális eredményeit is feldolgozza. Az a körülmény, hogy a távolabbi kulturák szálai, mint egy gőcban, Transzilvániában találkozhatnak, legalább annyira sajátosan transzilvániai kultureredmény, mint az, amit Transzilvánia kulturája önmagában létrehoz. Ha Transzilvániát csupán Tamási Aron, Nyirő József és más székelyek irodalma jelenti, akkor van egy *másik Transzilvánia* is, az a Transzilvánia, amely a transzilvániai Szilágyi András, meg Nagy István mellett helyet adott egy csomó másutt született és másutt élő írónak is. Nem véletlenül írjuk azt, hogy, *másik Transzilvánia*. Egy budapesti könyvkiadóvállalat komolyan foglalkozik azzal a tervvel, hogy *Másik Transzilvánia* cím alatt kiad egy anthológiát azoknak az írónak elbeszéléseiből, akik Transzilvániában közlik írásaikat és kulturálisan oda tartoznak, ha nem is ott születtek. Igen, kell lenni egy *másik Transzilvánianak* is, ahol az élet valóságát nem takarják szép, himes szavak, ahol tudomásul veszik, hogy másutt is van társadalmi valóság.

Lássá be Jancsó Elemér jeles kartársunk is, hogy ennek így kell lenni.
(Ujvári László)

UJ FESTŐI TÖREKVÉSEK TRANSZILVANIÁBAN. A XIX. század végének művészete, az impresszionizmus alig élte túl a századot, amelyben született. A rákövetkező művészeti irányzatok legtöbbjének élete még rövidebb. Az expresszionizmusé alig két évtized. Az impresszionizmus a természet új meglátását hirdette, de csak a felszín felbontásáig jutott el, az expresszionizmus meg éppen a végsőkig vitte ezt a felbontást; a természeti elemek önálló életet kaptak benne, a szín- és